

INSTITUTIONAL STRUCTURE OF THE SOCIAL STATE

J.D Matkarimova

Professor, Doctor of Philological Sciences (DSc)

Tashkent State Transport University

E-mail: jamilahon_5@mail.ru

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Social state, welfare state theory, social guarantees, "Nordic model," civil society institutions, proportional representation.

Received: 19.10.25

Accepted: 20.10.25

Published: 21.10.25

Abstract: This article examines the significance of the concepts of "Welfare State" or "Social State" using the example of the model of Scandinavian countries. In the economic and social policy of the Scandinavian model, the main features of the "Nordic model" are the central coordination of wage negotiations between employers and trade union organizations, the so-called social partnership, the peaceful resolution of the class conflict between capital and labor, which has been studied from a scientific-theoretical and philosophical point of view. The three countries in Scandinavia are constitutional monarchies, while Finland and Iceland have been republics since the 20th century. However, all Scandinavian countries are characterized as highly democratic states, all of which have unicameral legislative power and use proportional representation in their electoral systems.

IJTIMOY DAVLATNING INSTITUSIONAL TUZILISHI

J.D Matkarimova

professori, f. f. d. (DSc)

Toshkent davlat transport universiteti

e-mail: jamilahon_5@mail.ru

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: Ijtimoiy davlat, farovonlik davlati nazariyasi, ijtimoiy "Farovonlik davlati" yoki "Ijtimoiy davlat"

кафолатлар, “Nordik modeli”, fuqarolik jamiyati institutlari, proporsional vakillik.

tushunchalarining ahamiyati va u Skandinaviya mamlakatlarining modeli misolida tadqiq etilgan. Skandinaviya modeli iqtisodiy va ijtimoiy siyosatida “Nordik modeli” ning asosiy xususiyatlari ijtimoiy sheriklik deb ataladigan ish beruvchilar va kasaba uyushma tashkilotlari oʻrtasidagi ish haqi boʻyicha muzokaralarni markaziy muvofiqlashtirish, kapital va mehnat oʻrtasidagi sinfiy ziddiyatni tinch yoʻl bilan hal qilish hisoblanishi ilmiy-nazariy va falsafiy jihatdan oʻrganilgan. Skandinaviyadagi uchta davlat konstitusiyaviy monarxiyalar, Finlyandiya va Islandiya esa XX-asrdan boshlab respublikalar hisoblanadi. Biroq, barcha Skandinaviya mamlakatlari yuqori demokratik davlatlar sifatida tavsiflanadi, ularning barchasi bir palatali qonun chiqaruvchi hokimiyatga ega va oʻzlarining saylov tizimlarida proporsional vakillikdan foydalanishi ham tahlil etilgan.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СТРУКТУРА СОЦИАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВА

Ж.Д. Маткаримова

Профессор, доктор филологических наук (DSc)

Ташкентского государственного транспортного университета

E-mail: jamilahon_5@mail.ru

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: социальное государство, теория государства всеобщего благосостояния, социальные гарантии, «нордическая модель», институты гражданского общества, пропорциональное представительство.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение понятий «государство всеобщего благосостояния» или «социальное государство» на примере модели скандинавских стран. В экономической и социальной политике скандинавской модели основными чертами «нордической модели» являются центральная координация переговоров о заработной плате между работодателями и профсоюзными организациями, так называемое социальное партнёрство, мирное разрешение классового конфликта между капиталом и трудом, что изучается с научно-теоретической и философской точек зрения. Три страны Скандинавии являются конституционными монархиями, в то время как Финляндия и Исландия с XX века стали республиками. Тем не менее, все скандинавские страны характеризуются

как высокоразвитые демократические государства, в которых существует однопалатная законодательная власть и используется пропорциональная избирательная система.

Kirish. Ijtimoiy siyosat barcha davlatlarning siyosatlarida ustuvorlik qilishi hammamizga ma'lum. Masalan, London iqtisodiy va siyosiy fanlar maktabi professori L. Platt "Ijtimoiy siyosat nima?" degan maqolasida quyidagicha ta'rifni berib o'tadi: "Ijtimoiy siyosat ijtimoiy-iqtisodiy maqomi, irqi, etnik kelib chiqishi, migratsiya holati, jinsi, jinsiy oriyentatsiyasi, nogironligi va yoshi bilan belgilanadigan ijtimoiy guruhlar va mamlakatlar o'rtasida xizmatlardan foydalanish va qo'llab-quvvatlashdagi tengsizliklarni aniqlash va kamaytirish yo'llarini topishga qaratilgan" [1]. Ijtimoiy siyosat butun dunyoda mavjud bo'lgan jamiyatlarda yashovchi odamlarning xavfsizlik, ta'lim, ish, sog'liq va farovonlikka bo'lgan ehtiyojlarini qanday qondirilishini aks ettirishi bilan bog'liq. Ijtimoiy siyosat davlatlar va jamiyatlarning ijtimoiy, demografik va iqtisodiy o'zgarishlar, shuningdek, qashshoqlik, migratsiya va globallashuv kabi global muammolarga qanday munosabat bildirishini ham o'rganib boradi. Ijtimoiy siyosat turli rollarni tahlil qiladi: milliy hukumatlar, oila, fuqarolik jamiyati, bozor va xalqaro tashkilotlar bolalikdan keksalikkacha bo'lgan butun umr davomida xizmat ko'rsatish va qo'llab-quvvatlashgacha bo'lgan jarayonlarni ham o'z ichiga oladi. Ushbu xizmatlar bolalarni va oilalarni qo'llab-quvvatlash, ta'lim va o'qitish tizimi, uy-joy va tuman ijtimoiy qiyofasini yangilash, daromadlarni saqlab qolish va qashshoqlikni kamaytirish, ishsizlikka barham berish pensiya, sog'liqni saqlash va ijtimoiy yordam kabilarni ham o'z ichiga oladi. Xuddi shuningdek, ba'zi manbalarda ijtimoiy siyosat ijtimoiy-iqtisodiy maqom, irq, etnik mansublik, migratsiya maqomi, jins, jinsiy oriyentatsiya, nogironlik va yosh bilan belgilanadigan ijtimoiy guruhlar, shuningdek, mamlakatlar o'rtasidagi xizmatlardan foydalanish va qo'llab-quvvatlashdagi tengsizlikni aniqlash va kamaytirish yo'llarini izlashga qaratilgan, degan qarashlarga ham duch kelamiz.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ijtimoiy siyosatda har bir davlatning o'ziga xos yondashuvi yoki modeli mavjud.

Ijtimoiy davlat siyosatining maqsadi esa moddiy ne'matlar, munosib turmush darajasi va sifati, ijtimoiy farqlarni yumshatish va muhtojlarga yordam berish, daromadlar va boyliklarni ijtimoiy adolat tamoyillariga muvofiq qayta taqsimlashga qaratilgan davlat modelidir. [2] Ijtimoiy davlatga intilish sotsial-demokratlar siyosiy dasturlarining asosiy qoidalaridan biridir. Ijtimoiy davlat to'g'risidagi eslatmalar ko'plab mamlakatlarning konstitusiyalari va boshqa oliy qonun hujjatlarida mavjud. Farovonlik davlati nazariyasi ijtimoiy kafolatlar iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish va iqtisodiy aralashuv (birinchi navbatda yirik biznes) va davlat soliq

siyosati orqali ta'minlanishini nazarda tutadi. Farovonlik davlatining ko'plab tarafdorlari "Ikkinchi jahon urushidan keyin G'arbning gullab-yashnashiga sabab bo'lgan" bu g'oyalarning amalga oshirilishiga ishonib kelishadi.

“Farovonlik davlati” yoki “Ijtimoiy davlat” tushunchasi birinchi marta 1850 yilda Lorens fon Shtayn tomonidan ishlatilgan. U davlatning funksiyalari ro'yxatiga "barcha turli xil ijtimoiy tabaqalar uchun, o'z hokimiyati orqali o'zini o'zi belgilaydigan individual xususiy shaxs uchun huquqlarda mutlaq tenglikni ta'minlash"ni kiritdi. Shtaynning fikriga ko'ra, davlat o'z fuqarolarining iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotiga ko'maklashishga majburdir, chunki pirovard natijada birining rivojlanishi boshqasining rivojlanishi uchun shartdir [3] va shundagina ijtimoiy davlat bo'la oladi. “Olim va iqtisodchi Lorens fon Shtayn davlatning vazifasi ijtimoiy tenglik va shaxsiy erkinlikni o'rnatish, quyi va kam ta'minlangan tabaqalarni boylar va qudratlilar darajasiga ko'tarishdan iborat deb hisoblardi”[4].

Farovonlik davlatining belgilaridan biri aholining daromadlari va boyliklarini yirik mulkdorlarga daxl qilmasdan qayta taqsimlash imkonini beruvchi mamlakat iqtisodiy rivojlanishining yuqori darajasi, ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyoti, fuqarolik jamiyatini institutlarining mavjudligi, fuqarolar oldidagi ijtimoiy javobgarlik, ijtimoiy himoya va ta'minot hamda bandlik davlat tizimlarining mavjudligi kabilarni kiritish mumkin.

Skandinaviya mamlakatlari “Farovonlik davlati”da “Nordik modeli” tushunchasi ko'p ishlatiladi. Skandinaviya modeli iqtisodiy va ijtimoiy siyosatida “Nordik modeli” ning asosiy xususiyatlari ijtimoiy sheriklik deb ataladigan ish beruvchilar va kasaba uyushma tashkilotlari o'rtasidagi ish haqi bo'yicha muzokaralarni markaziy muvofiqlashtirish, kapital va mehnat o'rtasidagi sinfiy ziddiyatni tinch yo'l bilan hal qilish hisoblanadi. [5]

Iqtisodiy siyosat ikkita asosiy maqsadga, ya'ni maksimal bandlik va daromadlarni tenglashtirishga qaratilgan. Yuqori bandlikka ta'lim va davlat investitsiyalari orqali inson kapitali sifatini yaxshilashga qaratilgan keng ko'lamlı chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan faol mehnat bozori siyosati orqali erishiladi. Kadrlarni qayta tayyorlash, ishchi kuchining kasbiy va geografik harakatchanligini oshirish, unga ish beruvchilar tomonidan talabni rag'batlantirish (shu jumladan subsidiyalar yordamida), pensiya yoshiga chiqqan fuqarolarni bozorga jalb qilishni kiritish mumkin. Ayrim yillarda Keynschilik siyosati ruhida jamoat ishlari joriy etilib, davlat sektorida bandlik ortdi. Shimoliy mamlakatlar umumiy bandlikdagi davlat sektori xodimlarining ulushi bo'yicha hamon yetakchilik qilmoqda: 2023 yil ma'lumotlariga ko'ra, Daniya, Norvegiya va Shvetsiyada bu ko'rsatkichlar mos ravishda 34,9%, 34,6% va 28,1% (OYECD mamlakatlari orasida birinchi uch o'rin) ni tashkil etadi. Bunda, ishsizlikka qarshi kurash bo'yicha profilaktika choralariga tayanib, bu mamlakatlar naqd pul o'tkazmalari harajatlarini nisbatan past darajada ushlab turishga muvaffaq bo'lishgan.

Shuningdek, anglo-sakson mamlakatlari past daraja bilan ajralib turadi va yalpi ichki mahsulotning davlat byudjeti orqali qayta taqsim-lanishi biln hamda bu ko'rsatkich bo'yicha ular bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi. Agar AQSH va Irlandiyada davlat xarajatlarining ulushi 2014 yilda 43,8%, Buyuk Britaniyada mos ravishda 37,4% va 38% ni tashkil etgan bo'lsa, taxminan OYECD* o'rtacha darajasiga mos keladi. Binobarin, Buyuk Britaniya o'zining liberal modeliga ega mamlakatlarning umumiy sonidan yuqori soliqlari bilan ajralib turadi: bu mamlakatda umumiy soliq yuki YAIMning 32,9% ni tashkil qiladi (AQSH 25,4%, Irlandiya 28,3%) [6]. Anglo-saksonlarda ijtimoiy davlatning institusional tuzilishi juda xilma-xil bo'lib, turli xil biznes tuzilmalari, notijorat tashkilotlari kabi subyektlar, fuqarolik jamiyati ko'plab institutlarining ahamiyati ortib borayotganida namoyon bo'ladi. Bu yerda kasaba uyushmalarining roli aksincha, past bo'ladi, jamoa shartnomalarini tuzish jarayoni, ish haqi darajasi va bandlik kabilar, bu ularning kam sonli va zaif ta'siridan dalolat beradi. Liberal model tadqiqotchilari davlat asosida aholining tadbirkorlik faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlaydi, ya'ni ko'pchilik fuqarolarning mehnat-sevarligi va e'tiqodi o'z kuchli tomonlari sifatida protestant axloqi bilan bog'liq deb hisoblashadi. Natijada, kamaytirishga qaratilgan islohotlar davlatning ijtimoiy xarajatlari va fuqarolarning mas'uliyatini oshirish o'z farovonligi, kontinentalga qaraganda osonroq o'tadi.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Skandinaviya modeli iqtisodiy va ijtimoiy siyosati shimoliy mamlakatlarda (Daniya, Finlyandiya, Islandiya, Norvegiya va Shvetsiya) keng tarqalgan va u odatiy madaniy amaliyotlarni o'z ichiga oladi. Bunga keng qamrovli farovonlik davlati va ijtimoiy korporatizmning iqtisodiy asoslariga asoslangan ko'p bosqichli jamoaviy bitim va bozor aralash iqtisodiyoti doirasida xususiy mulkka sodiqlik [6] kabilarni kiritish mumkin (masalan Norvegiya). Ko'p sonli davlat korxonalari va kompaniyalarda davlat mulki bo'lganligi sababli qisman istisno bo'lishi mumkin. [6]

Skandinaviya mamlakatlari o'rtasida sezilarli farqlar mavjud bo'lsa-da, ularning barchasida umumiy xususiyatlarni kuzatishimiz mumkin. Skandinaviyadagi uchta davlat konstitusiyaviy monarxiyalar, Finlyandiya va Islandiya esa XX-asrdan boshlab respublikalar hisoblanadi. Biroq, barcha Skandinaviya mamlakatlari yuqori demokratik davlatlar sifatida tavsiflanadi, ularning barchasi bir palatali qonun chiqaruvchi hokimiyatga ega va o'zlarining saylov tizimlarida proporsional vakillikdan foydalanadilar. [7] Ular, xususan, individual avtonomiyani oshirish va ijtimoiy harakatchanlikni rag'batlantirishga qaratilgan universal farovonlik davlatini qo'llab-quvvatlaydi, bunda aholining muhim foizi davlat sektorida ishlaydi (sog'liqni saqlash, ta'lim va hukumat kabi sohalarda ishchi kuchining taxminan 30 foizi) [8] va ishchi kuchining yuqori foizi kasaba uyushmalariga birlashtirilgan va uch tomonlama kelishuvni o'z ichiga olgan korporativ

tizim, bu yerda mehnat vakillari va ish beruvchilar ish haqi va mehnat bozori siyosati bo'yicha hukumat vositachiligida muzokaralar olib boradi. [9]

Skandinaviya modeli dastlab 1930-yillarda sotsial-demokratlar yetakchiligida ishlab chiqilgan, garchi markaz va o'ng qanot siyosiy partiyalari mavjud bo'lsada, shuningdek, kasaba uyushmalari ham Shimoliy modelning rivojlanishiga hissa qo'shgan. [10] Nordik modeli Ikkinchi jahon urushidan keyin e'tiborni qozona boshladi va so'nggi bir necha o'n yilliklarda ba'zi jihatlarida o'zgardi, jumladan, davlat xizmatlarini tartibga solishning kuchayishi va xususiyalashtirishning kuchayishi kabilarni keltirish mumkin. [11] Biroq, u hali ham boshqa modellardan davlat xizmatlari va ijtimoiy investitsiyalarga kuchli urg'u berishi bilan ajralib turadi. [12]

Skandinaviya modelining eng tavsifiy tomonlariga quyidagilarni kiritish mumkin: Bepul ta'lim va universal sog'liqni saqlash [12] kabi davlat xizmatlariga qo'shimcha ravishda, asosan soliqlar hisobidan moliyalashtiriladigan tizimda murakkab ijtimoiy xavfsizlik tarmog'i; [13] Kuchli egalik huquqi, shartnomaning bajarilishi va biznes yuritishning umumiy qulayligi; [13] "Dunyodagi erkinlik" tadqiqotida va Demokratiya indeksida demokratiyaning yuqori darajasi; [14] Ish beruvchilar, kasaba uyushmalari va hukumat o'rtasidagi hamkorlik, bu ijtimoiy sheriklar qonun bilan emas, balki ish joyidagi tartibga solish shartlarini o'zaro muhokama qiladilar. [15]

Tahlil va natijalar. Shvetsiyada "nohukumat tashkilotlari" - foyda olish maqsad qilmagan yoki notijorat hamjamiyatda faoliyat yuritadigan tashkilot sifatida tushuniladi. Ularga umumiy yondashuv - ro'yxatdan o'tish talab qilinmaydi. Agar NNT biron-bir tijorat operatsiyasini bajarmasa, Shvetsiya patent va ro'yxatga olish Byurosining 1974 yilgi Tovarlarni ro'yxatga olish to'g'risidagi aktiga binoan ro'yxatga olinishi kerak. Nodavlat tashkilotni yuridik shaxs sifatida ro'yxatdan o'tkazish uchun minimal talablar bajarilishi kerak: NNT ta'sis hujjati va ijroiya qo'mitasiga ega bo'lishi kerak. Finlyandiyada, Shvetsiyadan farqli o'laroq, 503/1989-sonli Uyushma qonuni mavjud. [15] Uning 7 va 8-moddalarida asosiy qoidalar va uyushma tuzish jarayonida ishlab chiqilgan ichki qoidalar, ijroiya qo'mitasi va auditorlari a'zolarining minimal va maksimal sonini, ularning vakolat muddatini, hisobot yilini, yillik qo'mita va auditorlarni tanlash shartlarini, shuningdek, umumiy yig'ilish o'tkaziladigan sana ko'rsatilgan.

Assotsiatsiyalarni ro'yxatga olish milliy patent va ro'yxatga olish idorasi tomonidan amalga oshiriladi. Uyushmani ro'yxatdan o'tkazish uchun ariza yozma ravishda nizom va ichki qoidalar bilan birga beriladi. Davlat ro'yxatga olish organi ma'lumotlar to'g'riligi va uning nomini, boshqa xususiyatlarini tekshiradi. Agar ro'yxatga olishda muammolar bo'lsa, uyushmalarga vaqt berilishi mumkin. Ta'sis hujjatlariga kiritilgan barcha o'zgartirishlar, shuningdek, uyushma nomidan imzolash huquqini berish ham ro'yxatdan o'tkazilishi kerak. Qonun uyushma umumiy yig'ilishida ovoz berish tartibini, shu jumladan, mumkin bo'lgan maxsus shakllarni (pochta orqali va

boshqalar) tartibga soladi. Agar yig'ilish odatiy tarzda o'tkazilmasa, uyushma a'zolarining har biri uning chaqiruvini talab qilishga haqli.

Oliy kasaba uyushmalari zichligi va jamoaviy muzokaralarni qamrab olish masalalari doimo tadqiq etib boriladi. [15] 2019 yilda kasaba uyushmalari zichligi Islandiyada 90,7%, Daniyada 67,0%, Shvetsiyada 65,2%, Finlyandiyada 58,8% va Norvegiyada 50,4%; taqqoslash uchun, kasaba uyushmalari zichligi Germaniyada 16,3% va AQShda 9,9% ni tashkil etdi. [15] Bundan tashqari, 2018 yilda jamoaviy muzokaralar qamrovi Islandiyada 90%, Finlyandiyada 88,8% (2017), Shvetsiyada 88%, Daniyada 82% va Norvegiyada 69%; Taqqoslash uchun, jamoaviy muzokaralarni qamrab olish Germaniyada 54% va AQShda 11,7% ni tashkil etgan. [16] Norvegiyada kasaba uyushma zichligining pastligi, asosan, 1938 yildan beri Gent tizimining* yo'qligi bilan bog'liq deb hisoblanadi. Bundan farqli o'laroq, Daniya, Finlyandiya va Shvetsiyada kasaba uyushmalari tomonidan boshqariladigan ishsizlik fondlari mavjud bo'lib, Skandinaviya mamlakatlari Xalqaro kasaba uyushmalari konfederatsiyasining 2014 yilgi Global huquqlar indeksida ishchilar huquqlarini himoya qilish bo'yicha Daniya mukammal natijaga erishgan yagona davlat deb baholandi.

Nordik modeli xususiy mulkning yuqori darajasi bilan tavsiflangan aralash bozor kapitalistik iqtisodiy tizimga tayanadi, [16] Norvegiya bundan mustasno, bu davlat korxonalari va davlat mulkini ommaviy ravishda o'z ichiga oladi. Ba'zi iqtisodchilar shimoliy iqtisodiy modelni tengsizlik darajasi past bo'lgan, saxovatli farovonlik davlati va eng yuqori daromadlar konsentratsiyasi kamaygan "chiroyli kapitalizm" shakli sifatida tasvirlab, uni yanada "shafqatsiz kapitalizm"ga qarama-qarshi qo'yishadi. Qo'shma Shtatlar kapitalizmi esa ijtimoiy tengsizliklar qatorida yuqori darajadagi tengsizlik va yuqori daromadlarning katta konsentratsiyasiga ega mamlakatdir. [16]

Skandinaviya mamlakatlari ijtimoiy davlat barpo etishda ko'p muvaffaqiyatlarga erishib kelayotgan bo'lsada, ba'zi olimlar va mutaxassislar uni tanqid ostiga olishgan. Skandinaviya mamlakatlarida istiqomat qiluvchi ba'zi farovonlik va gender tadqiqotchilari, turli Yevropa jamiyatlari gender tengligiga qanchalik erishganliklari nuqtai nazaridan baholanganda, bu davlatlar ko'pincha haddan tashqari imtiyozlarga ega bo'lgan, deb ta'kidlaydilar. Ularning ta'kidlashicha, bunday baholashlar ko'pincha an'anaviy iqtisodiy, siyosiy, ta'lim va farovonlik ko'rsatkichlaridan foydalangan holda xalqaro taqqoslashlardan foydalanadi. Skandinaviya mamlakatlarida erkaklar hukmronligining ba'zi asosiy shakllari hali ham saqlanib qolmoqda. Masalan, biznes, ayollarga nisbatan zo'ravonlik, bolalarga nisbatan jinsiy zo'ravonlik, va boshqalar. [16] Skandinaviya modelini "dunyoning qolgan qismini tengsizlik, yomon sog'liq va keraksiz qashshoqlikka solib qo'ygan neoliberal mafkuraga aniq va jiddiy qarama-qarshilik" sifatida maqtab, iqtisodiy antropolog Jeyson Xikkel unga hamroh bo'lgan "ekologik ofat" ni keskin

tanqid qiladi: ma'lumotlar Shimoliy Afrika mamlakatlari "iste'mol bo'yicha dunyoda resurslardan foydalanish va CO2 emissiyasi bo'yicha eng yuqori darajaga ega bo'lib, xavfsiz sayyora chegaralaridan keskin oshib ketishi" va Barqarorlik indeksida oxirgi o'rinni egallashini ko'rsatadi. Uning ta'kidlashicha, model antropotsenni hisobga olish va ortiqcha iste'molni kamaytirish, shu bilan birga ilg'or sotsial demokratiyaning ijobiy elementlarini, shu jumladan universal sog'liqni saqlash va ta'lim, pullik ta'til va oqilona ish soatlarini saqlab qolish uchun yangilanishi kerak, bu esa salomatlikni sezilarli darajada yaxshilashga olib keldi. [16] Shvetsiyalik iqtisodchi Jon Gustafsson Amerikaning The Dispatch konservativ jurnali uchun yozgan Skandinaviya modelini yuqori soliq stavkalari, jumladan, o'rta sinf va kambag'allar uchun ham tanqid qildi. Siyosatshunos Maykl Kottakis Skandinaviya mamlakatlarida o'ng qanot populistlari va immigratsiyaga qarshi kayfiyat kuchayganini qayd etib, bu davlatlar, xususan, Shvetsiya immigratsiya bilan samarali kurasha olmaganini ta'kidladi.

Jorj Leyki, Viking Economics muallifi, amerikaliklar odatda Nordik modelining tabiatini noto'g'ri tushunishlarini aytadi: "Amerikaliklar" farovonlik davlati steroidlar bo'yicha Amerika farovonlik tizimini anglatadi, deb tasavvur qilishadi". Daniyaning Venstre konservativ-liberal partiyasining o'ng markazchi Bosh vaziri Lars Lokke Rasmussen Garvard Kennedi nomidagi hukumat maktabidagi nutqida Amerikaning Shimoliy modeli sotsializmning har qanday shakli bilan chalkashib ketgan sotsializm shakli degan noto'g'ri fikrga murojaat qildi, rejalashtirilgan iqtisodiyot, dedi: "Men bilaman, AQShda ba'zi odamlar Skandinaviya modelini sotsializmning bir turi bilan bog'lashadi. Shuning uchun men bir narsani aniq aytmoqchiman. Daniya sotsialistik rejali iqtisodiyotdan uzoqda. Daniya bozor iqtisodiyotidir. [17]

Xulosa. Xulosa sifatida shuni ta'kidlash joizki, Skandinaviya mamlakatlari farovonligi uchun institusional tizimlar uzoq yillardan beri takomillashib kelmoqda. Shuningdek, Nordik modeli bu mamlakatlar ijtimoiy – iqtisodiy taraqqiyoti uchun eng maqbul variant ekanligini mutaxassislar ijobiy baholashadi. Shu bilan birga ko'p tanqidiy fikrlar bildirishgan bo'lsada, ayniqsa sotsializmning bir turi sifatida baholashgan bo'lsada, Skandinaviya mamlakatlari ijtimoiy davlat barpo etishda ko'p muvaffaqiyatlarga erishib kelayotganligini hech kim inkor qila olmaydi. Endi rivojlanish yo'liga kirib borayotgan davlatlar uchun Skandinaviya mamlakatlarining ijtimoiy davlat barpo etishdagi taraqqiyot yo'llari namuna bo'lishi mumkin. Albatta bunda unstitutsional tuzilmalar faoliyati muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Platt L. What is social policy? International, interdisciplinary and applied. <https://www.lse.ac.uk/social-policy/about-us/What-is-social-policy#>.
2. Kjellberg, Anders (2019). "Sweden: Collective bargaining in line with industry norms". In Müller, Thorsten; Vandaele, Kurt; Waddington, Jeremy, ed. (2019). Collective

bargaining in Europe: towards the finale. Brussels: European Trade Union Institute. III. pp. 583–604. <https://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/sweden-collectiv>

3. Rosser, J. Barclay; Rosser, Marina V. (2003). *Comparative Economics in a Transforming World Economy* (2nd ed.). Cambridge, MA: MIT Press. paragraph 226.

4. Reid, Henry (2015). *The political origins of inequality: why a more equal world is better for us all*. University of Chicago Press. paragraph 132.

5. Sandbu, Martin (28 August 2018). "What the Nordic mixed economy can teach today's New Left". <https://www.ft.com/content/6297bf96-aa16-11e8-94bd-cba20d67390c>

6. "Norway: Rich Cousin."// *Economist* journal, February 2, 2013. 11-13 P. www.economist.com/sites/default/files/20130202_nordic_countries.pdf

7. Lane, Kenworthy (2013). *Social Democratic America*. New York: Oxford University Press. p.138.

8. "Scandinavian Countries: The Next Supermodel." *Economist* journal <https://www.economist.com/weeklyedition/2013-02-02>

9. Hicks, Alexander (2000). *Social democracy and welfare capitalism: a century of income security politics*. <https://www.cornellpress.cornell.edu/book/9780801435683/social-democracy-and-welfare-capitalism/>

10. Helliwell, John; and others. (March 20, 2020). "World Happiness Report 2020". UN Network for Sustainable Development Solutions. <https://worldhappiness.report/ed/2020/>

11. Lucas, Christa (November 1, 2019). "The Nordic brand has replaced the welfare state – has politics disappeared from the Nordic model?". University of Helsinki. Retrieved August 15, 2020. <https://www.helsinki.fi/en/news/fair-society/nordic-brand-replaced-welfare-state-did-politics-disappear-nordic-model>

12. Kautto, Mikko; Quito, Katie (2021). Beland, Daniel; Leibfried, Stefan; Morgan, Kimberly J.; Obinger, Herbert (ed.). *Nordic countries*. pp. 802–825. doi: 10.1093/oxfordhb/9780198828389.013.46.

13. Kautto, Mikko; Quito, Katie (2021). Beland, Daniel; Leibfried, Stefan; Morgan, Kimberly J.; Obinger, Herbert (ed.). *Nordic countries*. pp. 802–825. doi: 10.1093/oxfordhb/9780198828389.013.46

14. Andersen, Torben M.; Holmström, Bengt; Honkapohja, Seppo; Corkman, Sixten; Söderström, Hans Zohn; Vartiainen, Juhana (2007). *The Nordic Model: Embracing Globalization and Sharing Risks* (PDF). Printed in Yliopistopaino, Helsinki, 2007. p 165.

15. Anders Kjellberg (2017) "Self-regulation versus state regulation in Swedish industrial relations". In Mia Rönnmar and Jenny Julen Wotinius (eds.) *Festschrift to Enn Numhauser-Henning*. Lund: Juristförlaget i Lund 2017, pp. 357–383.

16. Brun, Anders; Kjellberg, Anders; Sandberg, Oke (2013). "A new world of work challenging Swedish unions". In Sandburg, Ok; Alwyn, Michael (ed.). Northern lights. Work, governance and well-being in Scandinavia. pp. 126–186.

17. McWhinney, James E. (25 June 2013). "Scandinavian model: pros and cons". <https://www.investopedia.com/articles/investing/100714/nordic-model-pros-and-cons.asp>.